

RECENZIE PUBLIKÁCIÍ

M. Valihorová, J. Pilková: Emocionálna inteligencia detí v rannej edukácii. Banská Bystrica, Belianum 2016, 147 s.

Autor: PaedDr. Lucia Pašková, PhD. Katedra psychológie, Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici.
lucia.paskova@umb.sk

Slovenské autorky pôsobiace na Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici sa dlhodobo orientujú na oblasť pedagogickej psychológie, psychológie výchovy a zvlášť školskej psychológie.

Koncept emocionálnej inteligencie je významným prediktorom subjektívnej pohody, pričom mnohí odborníci konštatujú jeho nedostatočnú teoretickú základňu, či nejednoznačnosť v otázke opodstatnenosti tohto konštruktu v bežnom ľudskom živote. Uvedená monografia je svojou teoreticko-výskumnou orientáciou v mnohom prínosná práve z tohto hľadiska. Je určená ako študentom vysokých škôl, učiteľom, tak aj pracovníkom pomáhajúcich profesií nakoľko ponúka komplexné a najvyššie aktuálne informácie a poznatky z oblasti emocionálnej inteligencie, jej diagnostikovania, ale i rozvíjania v edukačnom prostredí pomocou slovenských i zahraničných intervenčných programov. Nakoľko je v našich školách neustále kladený dôraz na výkon žiaka a teda na kognitívny aspekt osobnosti je táto monografia cenná práve snahou o zrovnocnenie a prepojenie dvoch základných komponentov edukačného procesu - vzdelávacieho a výchovného do jedného funkčného celku. Autorkám sa podarilo veľmi výstižne prepojiť psychologické, pedagogické a sociálne aspekty emocionálnej inteligencie s citlivým zohľadnením ontogenetických špecifik tohto zložitého javu.

Prvé dve kapitoly sú venované teoretickým, historickým i aktuálnym, východiskám emocionálnej inteligencie ako psychologického konštruktu. V súvislosti s modelmi rozlišujú tri skupiny 1. modely chápajúce emocionálnu inteligenciu ako schopnosť, 2. zmiešané modely a 3. aktuálny Petridesov a Furnhamov model črtovej emocionálnej inteligencie, kde sa venujú aj popisu základných diagnostických metód. Výrazný odborný potenciál tejto kapitoly spočíva v popise jednotlivých nástrojov merania emocionálnej inteligencie nie len v prípade dospelých jedincov, ale práve u detských respondentov, čo je aktuálne využiteľné v práci školského psychológa. V druhej kapitole je zrejma snaha autoriek poukázať na úlohu emocionálnej inteligencie z aspektu pozitívneho osobnostného rozvoja ako i konfrontovať tento trend s aktuálnym výskytom agresie a agresívneho správania žiakov v školskom prostredí. Obe tieto kapitoly ponúkajú zaujímavé prepojenie poznatkov ontogenetickej, pedagogickej a kognitívnej psychológie so zameraním na sociálno-emocionálny vývin osobnosti a jeho využitie v prevencii agresívnych prejavov žiakov v našich školách. Rovnakým smerom sa uberajú záverečné subkapitoly teoretickej časti, ktoré charakterizujú učiteľa z aspektu možnosti jeho intervenčného pôsobenia prispievajúceho k optimálnemu rozvoju emocionálnej inteligencie žiakov. Z intervenčných programov určených pre školské prostredie autorky popisujú zahraničné: Program PATHS, Program LST, Self-Science program a univerzálny Second step program. Zo slovenských programov je vysvetlený Intervenčný program rozvíjania prosociálneho správania so zameraním na prevenciu závislostí u detí na 1. a 2. stupni ZŠ, Program rozvoja emocionálnej inteligencie žiakov, EXPOPROGRAM, Rozvíjanie sociálnych zručností a sociálnych kompetencií žiakov, Akí sme ? a Program Cesta k emocionálnej zrelosti.

Tretia kapitola je empirickým posúdením efektívnosti programu Druhý krok v rozvoji emocionálnej inteligencie žiakov primárneho vzdelávania. Autorky v ňom konštatujú jednoznačné potvrdenie jeho pozitívneho účinku na niektoré kategórie správania žiakov, s výrazným vplyvom na zlepšenie sociálnej klímy v triede. Uvedené zmeny boli potvrdené nie len signifikanciou štatistických výpočtov, ale zároveň aj avizované zo strany učiteľov a rodičov žiakov.

Vzhľadom k uvedenému môžeme publikáciu považovať za mimoriadne prínosnú s jednoznačným akcentom na holistický aspekt dosahovania školskej úspešnosti vychádzajúc z osobnostno-sociálneho modelu edukácie na primárnom stupni škôl. Autorky veľmi erudovane vyzdvihujú stimuláciu emocionálnej inteligencie u žiakov v prípade samotného učiteľa, ako i školského psychológa. Metodológia empirického výskumu ako aj využitie prirodzeného experimentu dotvárajú vedeckosť daného diela a pomáhajú tak prehliť poznatky z oblasti emocionálnej inteligencie ako aj pohľad na rozvíjanie osobnosti dieťaťa.

J. Stehlíková: Rozvíjanie empatie v pomáhajúcich profesiách. Banská Bystrica, Belianum 2016, 198 s.

Autor: PaedDr. Lucia Pašková, PhD. Katedra psychológie, Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici. lucia.paskova@umb.sk

Pracovníci realizujúci sa v pomáhajúcich profesiách či už ide o učiteľa, vychovávateľa, sociálneho pracovníka a iných sa každodenne stretávajú autentickými jedincami, ktorí disponujú odlišnými osobnosťami, črtami, životnými skúsenosťami a hodnotovo-normatívnymi vzorcami. Ich pôsobenie si nevyhnutne vyžaduje rozličné formy sociálnej interakcie stojace na rôznorodých pravidlách rôzne fungujúcich na ich jednotlivých klientoch. Neexistujú dva rovnaké prípady a ani žiaden uniformný návod na riešenie ľudských problémov. Autorka uvedenej publikácie však jeden spoločný pilier hľadá. Hľadá ho prostredníctvom „ľudského empatického vzťahu“, ktorý by dostatočne saturoval potrebu prijatia, vyjadrenia spoluúčasti, či porozumenia. Konštatuje, že fenomén empatie ako i jednotlivé aspekty sociálno-psychologických kompetencií práce s ľuďmi nie je možné naštudovať si z kníh, je nevyhnutné získať ich prostredníctvom vlastných skúseností. Ku konštruktu empatie pristupuje v širších súvislostiach v kontexte s prosociálnym správaním, sebahodnotením i schopnosťou odpúšťať.

Uvedená publikácia pozostáva z piatich kapitol a jej teoreticko-výskumné zameranie prináša cenný zdroj poznatkov k fenoménu empatie ako i k možnostiam jej rozvoja nie len v edukačnom prostredí školy. Hodnotné je spracovanie empatie z pohľadu rôznych prístupov, sociobiologických aspektov ako aj jej jednotlivých konceptov – emocionálneho, kognitívneho, multifázového a multidimenzionálneho. Rovnako sa autorka venuje interindividuálnym rozdielom v empatii ako predpokladu prosociálneho správania. Netradične psychodynamicky je poňatá sebaúcta a zdôraznená úloha empatie v procese odpúšťania človeka (1.kapitola). V druhej kapitole autorka zdôrazňuje kvalitný vstup pracovníka do pomáhajúcej profesie, ktorý je možno realizovať len prostredníctvom špecifickej formy prípravy stojacej na zážitkovom učení. Veľmi erudovane popisuje prípravu a realizáciu intervenčných programov, ako aj ich miesto v pregraduálnej príprave v pomáhajúcich profesiách (3. kapitola). V záverečných kapitolách prezentuje vlastný intervenčný program rozvoja empatie koncipovaný na bohatých vlastných skúsenostiach s facilitovaním sociálno-psychologických tréningov žiakov a študentov na strednej i vysokej škole. Piata kapitola je venovaná výskumnému – experimentálnemu overovaniu vlastného programu. Autorka erudovane vyzdvihuje stimuláciu rozvoja empatie u žiakov v prípade samotného učiteľa, ako i školského psychológa. Metodológia empirického výskumu ako aj využitie prirodzeného experimentu dotvárajú vedeckosť daného diela a pomáhajú tak prehĺbiť poznatky z oblasti prosociálneho správania a empatie.

Z hľadiska teórie a poznatkovej základne prináša autorka nové i známe informácie z oblasti empatie. Adekvátne reaguje na potrebu prístupu k predmetnej oblasti z hľadiska aktívneho zážitkového učenia. Uvedená monografia je svojou teoreticko-výskumnou orientáciou v mnohom prínosná pre študentov vysokých škôl, učiteľov, rovnako pre všetkých pracovníkov pomáhajúcich profesií nakoľko ponúka komplexné a nanajvýš aktuálne informácie a poznatky z oblasti fenoménu empatie, jeho diagnostikovania, ale i rozvíjania v edukačnom prostredí pomocou overených i vlastného intervenčného programu.